

Oslo, 29. februar 2024

STLs innspill til Norges Beijing +30 rapport

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) samler bredden av tros- og livssynssamfunn til dialog og politisk arbeid for likebehandling. STL har over flere år skapt en arena for å ta opp viktige tema, som blant annet kjønn og likestilling innenfor tro- og livssynfeltet. Gjennom vårt arbeid og nettverk, har vi på ulikt vis arbeidet med likestillingstematikk, særlig gjennom prosjekter som på ulike måter har til hensikt å knytte sammen tros- og livssynssamfunn med storsamfunnet. Vi takker for muligheten til å gi innspill til Norges Beijing +30 rapport.

Mye positivt har skjedd de siste årene på likestillingsfeltet, og Norge er på mange måter et foregangsland for likestillingskampen også internasjonalt. Likevel har vi fortsatt en vei å gå. Den siste tidens mediebilde viser at negativ sosial kontroll og æresrelatert vold fortsatt er et problem det norske samfunnet må ta tak i. Det er behov for kontinuitet i arbeidet, at arbeidet er kunnskapsbasert og at det vies nok ressurser.

Retten til frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er blant annet forankret i Istanbulkonvensjonen av 2011, som trådte i kraft i Norge i 2017. Konvensjonen gir regler om de sivilrettslige konsekvensene av tvangsekteskap, og den fastslår også at kultur, tradisjon, religion og ære ikke skal være grunner til straffefrihet.

Negativ sosial kontroll er ikke særegent for tros- og livssynssamfunn, eller i gitte religioner, men vi anerkjenner at religion kan bli brukt for å legitimere handlinger som ikke kan aksepteres i samfunnet. Alle våre tros- og livssynsledere er svært bevisste på denne problemstillingen og tar tydelig avstand fra slike ideer. Blant annet gjennom fellesuttalelsen «Religions- og livssynsledere i Norge fordømmer vold i nære relasjoner» fra 2023 understrekte ledere at «Alle former for vold mot mennesker er uakseptabelt, uavhengig av kultur eller religion. (...). Ledere i tros- og livssynssamfunn har et ansvar for å slå ned på denne typen adferd og ta et oppgjør med forestillinger om ære og tradisjon som brukes til å rettferdiggjøre voldsbruk i hjemmet.»¹

STLs medlemssamfunn er også alle opptatt av å styrke kvinners stilling, også internt. Mange menigheter er avhengig av kvinnenenes aktive bidrag. Det er samtidig bevissthet om at det må gjøres et arbeid for å styrke likestillingen. Tros- og livssynssamfunnene uttrykker at de tåler godt å bli «sett i kortene» fra Statsforvalter og departement. En kombinasjon av ytre press og indre prosesser er positivt, men pålegg og bastante krav er ikke ønskelig.

¹ [Religions- og livssynsledere i Norge fordømmer vold i nære relasjoner - Samarbeidsrådet for tros og livssynssamfunn \(stl.no\)](https://www.stl.no/religions-og-livssynsledere-i-norge-fordommer-vold-i-naere-relasjoner)

Det er viktig å ta avstand fra stigmatiserende og polariserende påstander som antyder at negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner først og fremst er et religionsproblem. Da vil man miste ikke-religiøse perspektiver og muligheten til å jobbe helhetlig med problemstillingene, samtidig som man ikke anerkjenner det viktige arbeidet som gjøres innad i tros- og livssynssamfunn.

I 2022 deltok STL i en innspillprosess for Lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnglemllestelse og psykisk vold. Utredningen er ventet i april i år, men enkelte av våre innspill til Lovutvalget er like relevante i dag som de var i 2022.

Det vi i Norge definerer som negativ sosial kontroll kan av andre oppfattes som for eksempel helt legitim barneoppdragelse. Nye lover og forskrifter fungerer ikke som verktøy for holdningsendringer om ikke lovverket gjøres kjent og forståelig for dem det gjelder for. Der visse handlinger forbyr må også alternative handlinger presenteres og læres. Informasjon om relevante deler av lovverket må finnes tilgjengelig på ulike språk, gjerne i form av en veileder, informasjonshefte e.l. Tros- og livssynsmiljøene kan være gode arenaer for kurs og undervisning om tematikken. Videre kan kompetansehevingstiltak for tros- og livssynsledere, som for eksempel styreleder, menighetsrådsleder, prest, imam osv., om det norske lovverket, være gode virkemidler mot negativ sosial kontroll. Dette er organisasjoner og ledere som treffer bredden av det norske samfunnet.

STLs kursmateriale, utviklet med tilskudd fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), består av fire e-bøker. Kursene tar opp både religiøst begrunnet negativ sosial kontroll og den konstruktive rollen tros- og livssynssamfunn kan spille for enkeltindivid og storsamfunn, med legitimitet og innenfraperspektiv. I tillegg fasiliterer STL møter mellom tros- og livssynssamfunn og barnevern, gjennom prosjektet BRO – barnevern, religion og oppdragelse. Hensikten er å skape trygge rom å møtes for å diskutere hvordan man best kan samarbeide, samt rydde opp i myter og uklarheter som finnes om hverandre. Dette kan være grunnlag for tilsvarende arbeid på andre områder og nyttig med tanke på å adressere utfordringer rundt negativ sosial kontroll, likestilling o.l.

Det er også behov for tydeligere retningslinjer for forholdet mellom taushetsplikt og avvergeplikt for ledere i tros- og livssynssamfunn. Det følger av straffeloven § 211 at det er straffbart for prester og forstandere og deres hjelpere i registrerte trossamfunn å bryte taushetsplikten. De har en såkalt yrkesmessig eller kallsmessig taushetsplikt. Taushetsplikten gjelder «hemmeligheter som er betrodd dem eller deres foresatte i anledning av stillingen eller oppdraget». I tillegg til prester og forstandere, gjelder taushetsplikter og straffansvaret for «disses hjelpere». Det er i dag ingen klar definisjon av hvem som etter straffeloven § 211 anses som hjelpere til prester og forstandere. Vi erfarer at det kan være uklarhet i de ulike trossamfunnene hvordan lovverket best kan praktiseres. Det kan også være uklart hvem i trossamfunnene som er omfattet av taushetsplikten og både ansatte og frivillige kan oppleve å komme i vanskelige dilemmaer. Nylig varslet Barne- og familiedepartementet at der er i gang en prosess knyttet til arbeidet med retningslinjer for

forholdet mellom taushetsplikt og avvergeplikt for ledere i tros- og livssynssamfunn, et arbeid STL ser frem til å følge.

Vi er naturligvis tilgjengelige om noe fremstår uklart eller om det er behov for mer informasjon, og vi bidrar gjerne til videre innspill, dersom det er aktuelt.

Med vennlig hilsen,
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Niels Fredrik Skarre
fungerende generalsekretær